

Katar Krizinin Perde Arkası

Katar, toprak büyüklüğü anlamında dünyanın en küçük ülkelerinden biri olmasına rağmen sahip olduğu enerji kaynakları dolayısıyla küresel sistem içerisinde saygın ve önemli bir yere sahiptir. Bu özelliği yanı sıra Katar, başta Suriye ve Afganistan olmak üzere birçok krizde aktif rol oynayarak diplomatik ağırlığını da artırmaya çabalamaktadır.

Katar, Osmanlı Devleti'nin yıkılışından itibaren -diğer Körfez monarşilerden farklı olarak- gerek Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ile birleşme konusunda gerekse Suudi Arabistan'la ilişkiler konusunda hep ihtiyatlı ve kendine özgü politikalar geliştirmeye çabalamıştır. Bu farklılık özellikle Arap Baharı ile birlikte daha belirgin bir hale gelmiştir. Tunus'ta başlayan ve Mısır, Yemen, Suriye ve Libya ile devam eden olaylar dizisinde başından itibaren Katar'ın tutumu, Körfez'deki monarşileri rahatsız edecek şekilde reformist olmuştur. Buna karşın, Suudi Arabistan ve BAE, halkların başını çektiği değişime destek olmak yerine, uluslararası güçlerle dayanışma içerisine girmiştir.

Katar'ın, Körfez monarşilerini rahatsız eden bir diğer özelliği de gerek finans gerekse medya üzerinden sahip olduğu avantajları değişim yönünde kullanmaktan çekinmeyerek statükocu monarşileri rahatsız etmesi olmuştur. Bu noktada Katar sadece halkın taleplerini desteklemekle kalmamış, aynı zamanda bölgede uzun zamandır özgürlük ve adalet isteyen Müslüman Kardeşler gibi yapılara da destek vererek 2013 yılından itibaren Mısır ve BAE ile ciddi sorunlar yaşamaya başlamıştır.

Mısır'da Abdulfettah Sisi'nin yapığı askerî darbe de açık bir şekilde Katar'ı diğer monarşilerle karşı karşıya getirmiştir. Darbeye açıkça cephe alan Katar, Türkiye'ye yakın bir çizgide durarak Mısır halkının taleplerini *Al Jazeera* kanalı aracılığıyla meşru bir talep olarak dünyaya duyurmuştur.

Katar ile diğer Körfez ülkeleri arasında yaşanan bu fikir ayrılıkları, 2014 yılında Körfez ülkelerinin büyükelçilerini Doha'dan geri çağırmaları ile en net şekilde ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte bu süreçte Katar'a karşı her ne kadar siyasi anlamda kararlar alınsa da fiilî olarak herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır. Zira Katar'la yaşanan bu fikrî anlaşmazlığı kendi halklarına açıklamakta zorluk çekeceklerinden, olayı zamana bırakmayı tercih etmişlerdir.

Sahip olduğu enerji kaynaklarına ilave olarak ABD'nin büyük bir askerî üssüne de ev sahipliği yapması, Katar'ı sadece bölgesel politikalarda değil, küresel rekabette de belirli bir önem derecesine yükseltmiştir. Bu tür stratejik avantajlarını uluslararası alanda iyi kullanan Katar, bugün kendisine yaptırım uygulayan Körfez monarşilerinden açık ara öne geçmiştir. 2022 yılında Dünya Kupası'nın Katar'da düzenlenecek olması da yukarıdaki unsurlara ilave olarak ülkeye yumuşak güç anlamında büyük katkı sağlayacaktır.

Son günlerde söz konusu ülkeler arasında yaşanan sorunların temelinde her ne kadar yukarıda sayılanlar ve başka bazı tarihsel anlaşmazlıklar olsa da, Suudi Arabistan önderliğinde atılan son radikal adımları muhtemelen bizzat Katar bile tahmin etmemiştir. Bu ülkelerin yaptıkları açıklamalarda ortaya çıkan iki ana argüman; Katar'ın Nusra ve DAESH gibi örgütlere destek vermesi ve İran'a karşı mücadelede diğer ülkelerle uyumlu olmamasıdır. Ancak Katar'a yönelik "teröre destek" ithamları bir yana, İran'ın en büyük yatırımlarının ve ticaret hacminin BAE ile olduğu düşünüldüğünde Körfez'de kimin İran'la daha iyi ilişki kurduğu sorusu da oldukça anlamlıdır.

Bütün bu resmî açıklamalar aslında krizin tüm resmini ortaya koymaya olanaklı görünmemektedir. Zira gerek BAE'nin İran'la 20 milyar doları aşan ekonomik ilişkileri gerekse Mısır'ın İran'la olan diplomatik ve bölgesel ortak yönelimi dikkate alındığında, söz konusu iddiaların Katar'ı suçlamaya yeterli sebepler olmadığı ortadadır.

Bu durumda Katar'a yönelik bu hamlenin görünen sebeplerine ilave olarak farklı sebepleri olduğu da anlaşılmaktadır. Bunlardan ilki ABD Başkanı Trump'ın bölge ziyaretinin Katar'ı sıkıştırma operasyonu ile olan ilgisidir. Görünen o ki, Suudi Arabistan'la büyük anlaşmalar yapan Trump, Ortadoğu vizyonunu netleştirmeye başlamıştır. Trump yönetiminin ABD büyükelçiliğini Kudüs'e taşımaya yönelik adımlarını ertelemesi ve Filistin konusunda Arap monarşileri ile mutabakatta kalacak şekilde hareket etmesi, hem Hamas'ın bu denklemde etkisizleştirilmesi hem de genel anlamda Ortadoğu'da Müslüman Kardeşlerin

etkisinin zayıflatılması için yapılan bölgesel hamlelerdir. Başka bir deyişle hem uluslararası iradenin hem de bölgedeki monarşilerin Ortadoğu'ya yönelik yaklaşımı ve dizaynında Katar'ın "yaramaz ve söz dinlemeyen" bir aktör olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu anlamda Katar krizini aslında Ortadoğu'da "sıkıntılı" aktörleri cezalandırmaya ve etkisizleştirmeye yönelik belki de Türkiye'yi de içeren daha kapsamlı ve daha derin bir planın parçası olarak görmek mümkündür.

Katar'a yönelik operasyonunun bir diğer sebebi de Suriye ve Irak'taki gelecek perspektifi ile ilgili olabilir. Zira Rakka operasyonu sonrasında Batılıların güdümünde yeni bir "barış masası" kurularak ülkenin geleceğine dair önemli anlaşmalar imzalanacak gibi görünmektedir. Bu masada İslamcı grupların pazarlık payını azaltmanın en önemli aracı ise, bugünden finansal kaynaklarını kesmek olduğundan Katar, pazarlıklar öncesi güçsüzleştirilecek aktörlerden biri olarak seçilmiştir.

Operasyonun açıkça dillendirilmese de görünmeyen sebeplerinden bir diğeri de Doğu Akdeniz'de İsrail tarafından çıkarılacak doğalgazın uluslararası pazarlara satılması ile ilgili olabilir. İsrail medyasında tartışılan senaryolara göre, bölgedeki doğalgaz pazarının en büyük aktörlerinden biri olan Katar'ın denklem dışına atılması, İsrail'e uluslararası pazarlarda yeni bir potansiyel alan açacaktır.